

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja

Državna matura u hrvatskim srednjim školama

Prijedlog nacionalnog pristupa

Sažeti prikaz

Svibanj, 2004.

© Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Centar za istraživanja i razvoj obrazovanja
Trg kralja Tomislava 21
10000 Zagreb

telefon: (01) 488 3550

Ovaj dokument služi kao sažeti prikaz projekta za uvođenje državne mature u hrvatske srednje škole. Može se naći i na web stranicama: www.idi.hr/matura.

Njegova je namjena informiranje o projektu i služi kao radni materijal za javnu raspravu.

Sve komentare, primjedbe i prijedloge vezane uz prijedlog za uvođenje državne mature u hrvatske srednje škole, kao i zahtjeve za dodatna pojašnjenja molimo slati elektronskom poštom na adresu: matura@idi.hr

Projekt podupire Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.

Voditelj projekta:
dr. sc. Petar Bezinović, viši znanstveni suradnik
Suradnica:
Zrinka Ristić Dedić, znanstvena novakinja

Ilustrirao: Ninoslav Kunc

Sadržaj

Što je državna matura?	3
Što se sve vrednuje državnom maturom?	3
Zašto državna matura?	3
Što se očekuje od uvođenja državne mature?	4
Na razini sustava... ..	4
Na razini škole... ..	4
Na razini nastavnika... ..	5
Na razini učenika... ..	5
Vremenski plan provedbe projekta	6
Pilot projekt (travanj-lipanj, 2005.)	6
Upoznavanje škola s novim pristupom - analiza rada škola (travanj-lipanj, 2006.)	6
Priprema škola, nastavnika i učenika za državnu maturu (travanj-lipanj, 2007.)	7
Državna matura (svibanj, 2008.)	7
Tko provodi državnu maturu?	8
Nacionalno vijeće za državnu maturu	8
Predmetna povjerenstva	8
Školska povjerenstva za provođenje državne mature	8
Što se ispituje na državnoj maturi?	9
Obvezni predmeti	9
Izborni predmeti	9
Ispitni katalozi	10
Razine ispitivanih znanja/kompetencija	10
Od znanja ka kompetencijama	10
Državna matura i upisi u institucije visokog obrazovanja	11
Postupak upisa u institucije visokog obrazovanja	11
Samovrednovanje škola (www.idi.hr/vrednovanje)	12
Pogled u budućnost	12

Što i kako učenici uče najviše ovisi o tome kako misle da će biti ispitani.

Što je državna matura?

- Državna matura je završni ispit četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja.
- Provjerava koliko se ostvaruju ciljevi obrazovanja - utvrđuje razinu dostignutih kompetencija učenika.
- Organizira se iz jednog središta i provodi u isto vrijeme pod jednakim uvjetima za sve pristupnike.
- Može poslužiti umjesto postojećih selekcijskih postupaka za upis u institucije visokog obrazovanja.

Što se sve vrednuje državnom maturom?

Na razini sustava

- Kvaliteta funkcioniranja obrazovnog sustava

Na razini škole

- Kvaliteta funkcioniranja škole
- Kvaliteta rada nastavnika

Na razini učenika, pojedinca

Kvalificiranost za:

- Cjeloživotno učenje
- Efikasnu prilagodbu tržištu rada
- Uspješan nastavak obrazovanja u sustavu visokog školstva

Zašto državna matura?

Radi unaprjeđivanja i osiguravanja kvalitete obrazovanja.

- Radi postavljanja jasnih standarda za vrednovanje školskih postignuća učenika.
- Radi valjanijeg, pouzdanijeg, objektivnijeg i pravednijeg vrednovanja školskih postignuća učenika.
- Radi davanja digniteta znanju i obrazovanju.
- Radi postizanja da znanje i kompetentnost kao temeljne odrednice i važni ciljevi obrazovanja postanu jasne, mjerljive i usporedive vrijednosti.
- Radi postizanja da naše srednjoškolske svjedodžbe budu jasni, prepoznatljivi i usporedivi dokumenti na domaćem i europskom tržištu rada.
- Radi ostvarivanja jednostavnije, pravednije i transparentnije selekcije za upis u institucije visokog obrazovanja.
- Radi boljeg povezivanja srednjeg i visokog obrazovanja.

Što se očekuje od uvođenja državne mature?

Na razini sustava . . .

- Unaprjeđivanje kvalitete rada škola - promicanje kvalitete učenja i poučavanja.
- Unaprjeđivanje kulture provjeravanja i vrednovanja znanja i kompetencija.
- Ujednačavanje pripremljenosti učenika različitih škola.
- Poticanje reforme kurikuluma, bolje definiranje ciljeva obrazovanja.
- Reduciranje reproduktivnog pristupa znanju, poticanje korištenja kompleksnih kognitivnih procesa, poticanje vještina samostalnog rješavanja problema.
- Veće i osmišljenije ulaganje u kontinuirano obrazovanje i osposobljavanje nastavnika.

Na razini škole . . .

- Povećana kompetitivnost među školama.
- Povećana motivacija za rad osoblja, podrška nastavnicima čiji učenici ostvaruju lošije rezultate.
- Dobivanje važnih podataka za samovrednovanje škola - uočavanje vlastitih prednosti, slabosti i razvojnih mogućnosti.
- Poticanje bolje suradnje nastavnika i učenika.

Na razini nastavnika . . .

- Pojačani napori - ulaganje u kvalitetu vlastitog rada.
- Objektivnije praćenje i vrednovanje rada učenika.
- Bolje motiviranje učenika - kvalitetnija komunikacija s učenicima.

Na razini učenika . . .

- Viša razina znanja i kompetencija.
- Jasna spoznaja i svijest o tome da uspjeh u školi ovisi o vlastitom zalaganju, radu i učenju, a ne o nekim subjektivnim i irelevantnim kriterijima.
- Povećana motivacija za učenje.
- Bolji odnosi s nastavnicima.
- Manje stresa kod upisa u institucije visokog obrazovanja.
- Bolji uspjeh u studiju.

Vremenski plan provedbe projekta

Pilot projekt (travanj-lipanj, 2005.)

Primjena ispitnog instrumentarija za obvezne predmete na manjem slučajnom uzorku škola iz svih regija

- Testiranje logistike i organizacije ispita
- Primjena instrumentarija radi psihometrijskih analiza i stvaranja valjanih banki zadataka
- Priprema Ispitnih kataloga
- Dobivanje prvih informacija o uspješnosti učenika, postavljanje normi i standarda za ocjenjivanje.

Upoznavanje škola s novim pristupom – analiza rada škola (travanj-lipanj, 2006.)

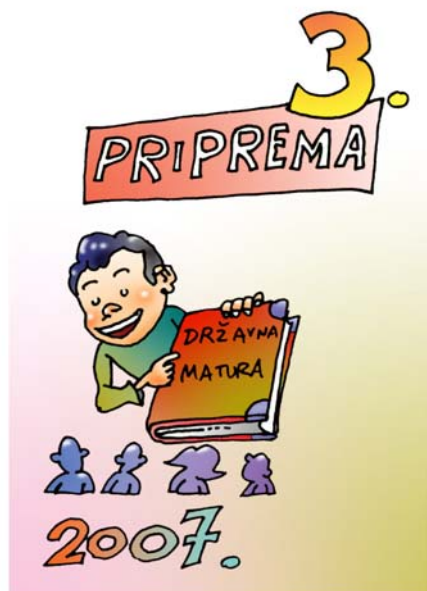
Primjena razvijenog instrumentarija u svim četvrtim razredima svih četverogodišnjih srednjih škola

- Upoznavanje škola s procedurom i pristupom, uvođenje nove ispitne kulture
- Davanje povratnih informacija školama
- Analiziranje uspješnosti učenika
- Samovrednovanje i vrednovanje rada škola
- Daljnji razvoj i obogaćivanje banke zadataka
- Unaprjeđivanje logistike i organizacije ispita
- Definiranje ispitnih kataloga za državnu maturu 2008. godine. Sve propozicije za polaganje državne mature moraju se znati dvije godine unaprijed.

Priprema škola, nastavnika i učenika za državnu maturu (travanj-lipanj, 2007.)

Primjena razvijenog instrumentarija u svim razredima

- Upoznavanje učenika s novim načinom provjeravanja školskih postignuća
- Daljnji razvoj i obogaćivanje banke zadataka, konstrukcija ispitnih materijala
- Testiranje i konačno definiranje logistike, infrastrukture i organizacije ispita za 2008. godinu
- Analiziranje uspješnosti učenika, vrednovanje i samovrednovanje škola
- Priprema škola i učenika za državnu maturu 2008. godine.

Državna matura (svibanj, 2008.)

Državna matura u konačnom obliku

- Vanjsko vrednovanje uspješnosti učenika
- Ukidanje postojeće školske mature
- Izdavanje državnih svjedodžbi (diploma)
- Upisi na visoka učilišta u skladu s novim pristupom.

Tko provodi državnu maturu?

Nacionalni ispitni centar obrazovanja

- Nacionalni ispitni centar osniva država s ciljem uvođenja vanjskog vrednovanja u sustav obrazovanja i njegovog korištenja za upravljanje kvalitetom sustava. Kvaliteta vrednovanja obrazovanja jedan je od kriterija kvalitete nacionalnih sustava obrazovanja u EU.
- Nacionalni ispitni centar djeluje kao nezavisna institucija koja osigurava vrhunsku ekspertnost u pripremi i provedbi ispita.
- Nacionalni ispitni centar jamči regularnost i zaštitu svih postupaka i podataka.
- Detaljna uloga Nacionalnog ispitnog centra bit definirana Zakonom o Nacionalnom ispitnom centru obrazovanja.

Nacionalno vijeće za državnu maturu

Provodi nadzor nad pripremanjima i provedbom ispita.

Čine ga predstavnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Rektorskog zbora, Udruga srednjoškolskih profesora, Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Zavoda za školstvo Republike Hrvatske i Nacionalnog ispitnog centra.

Predmetna povjerenstva

Predmetna povjerenstva imaju izuzetno važnu ulogu i obavljaju niz ključnih zadataka:

- *pripremaju ispitne kataloge za sve predmete,*
- *pripremaju ispitne zadatke - ispitne materijale,*
- *definiraju standarde, minimalne kompetencije i razine uspješnosti,*
- *surađuju pri uvježbavanju ispitnih ocjenjivača,*
- *pripremaju ishodišta za dodatno obrazovanje nastavnika,*
- *pripremaju metodičke priručnike za nastavnike.*

Članovi Predmetnih povjerenstava biraju se na temelju javnog poziva. Izbor članova provodi Nacionalno vijeće za državnu maturu.

Predmetna povjerenstva čine dva visokoškolska i najmanje dva srednjoškolska nastavnika, te jedan predstavnik Nacionalnog ispitnog centra - psihometričar, tj. stručnjak za konstrukciju ispitnih materijala/testova.

Školska povjerenstva za provođenje državne mature

Školska povjerenstva se određuju na razini škole, tijesno surađuju s Nacionalnim ispitnim centrom i nadležna su za regularnost provedbe ispita u školama koje zadovoljavaju uvjete za ispitne centre.

Što se ispituje na državnoj maturi?

1. Znanja i temeljne kompetencije važne za cjeloživotno učenje i nastavak obrazovanja:
 - jezična kompetentnost na materinskom jeziku važna za učenje i komunikaciju,
 - numerička kompetentnost važna za baratanje numeričkim simbolima i za logičko rezoniranje,
 - korištenje stranog jezika važno za međunarodnu komunikaciju i suradnju te uspješno prilagođavanje globalnom razvoju,
 - informatička pismenost važna za korištenje novih tehnologija,
 2. Specifična znanja i vještine prema osobnom izboru ili prema iskazanim zahtjevima pojedinih visokoškolskih institucija za učenike koji namjeravaju studirati.
- Ispit se sastoji od tri obvezna i od jednog modula izbornih predmeta.

Obvezni predmeti

- a. hrvatski jezik (pripadnici nacionalnih manjina mogu umjesto hrvatskog jezika polagati ispit iz materinskog jezika),
- b. Informatika (informatička pismenost koja se MORA steći srednjoškolskim obrazovanjem).

Pristupnik **obvezno** bira još jedan od dva ponuđena predmeta koji se mogu polagati na dvije razine, osnovnoj i naprednoj:

- c. matematika
- d. strani jezik.

Izborni predmeti

- Pristupnik može birati predmete bilo koje predmete iz programa ili jedan od izbornih modula preporučenih od visokoškolskih institucija.
- Izborni modul se sastoji od predmeta važnih za upis na određene fakultete. Odabir takvog modula povećava šanse za upis na željeni studij.
- *Broj izbornih predmeta (dva ili tri unutar modula) ovisi o 'težini' pojedinog predmeta, odnosno o broju sati u školskom programu.*
- *Broj izbornih predmeta može ovisiti i o zahtjevima pojedinih visokoškolskih institucija.*

Ispitni katalozi

- Svi detalji o provedbi pojedinih ispita definiraju se **ispitnim katalozima** dvije godine unaprijed.
- Predmetni ispitni katalozi po svojim sadržajima, opsegu i zahtjevnosti mogu biti uži od sadržaja u nastavnim programima.
- Predmetni ispitni katalozi sadrže ciljeve ispita, plan provedbe ispita, sadržaje koji će se ispitivati, ključne vještine koje će se provjeravati, načine bodovanja i kriterije ocjenjivanja uratka, primjere zadataka.

Razine ispitivanih znanja/kompetencija

Državnom maturom ispituju se ishodi učenja u područjima obrazovanja koja su važna za uspješnu prilagodbu promjenjivim i kompleksnim životnim okolnostima, za učinkovito rješavanje problema i za kreativno korištenje osobnih potencijala u profesionalnom radu i svakodnevnom životu.

Od znanja ka kompetencijama

od faktografije k rješavanju problema, od reproduciranja ka kreiranju

Ispitima se provjeravaju:

- klasično shvaćena znanja,
- različite vještine važne za praktičnu primjenu tih znanja,
- viši kognitivni procesi - dublje razumijevanje, analiziranje, sintetiziranje, vrednovanje, kritičko mišljenje ...

Za provedbu kvalitetnih ispita - za uspjeh cijelog projekta, ključan je razvoj kvalitetnog ispitnog materijala koji provjerava sve navedene sposobnosti i vještine.

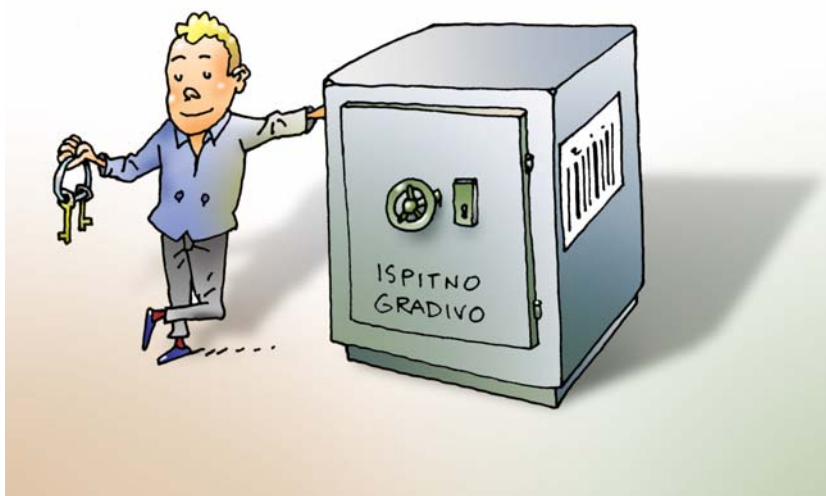
Što i kako učenici uče najviše ovisi o tome kako misle da će biti ispitani!

Državna matura i upisi u institucije visokog obrazovanja

- Sve dolje predloženo postaje aktualno tek od 2008. godine.
- Položena državna matura je uvjet za upis u visoko obrazovanje.
- Visokoškolske institucije mogu, ali ne moraju, koristiti rezultate državne mature umjesto postojećih razredbenih ispita.
- Uz rezultate državne mature visokoškolske institucije u postupku selekcije kandidata mogu provjeravati i specifične vještine i talente.
- Uz rezultate državne mature važan kriterij za upis ostaje prosječan uspjeh tijekom srednjoškolskog obrazovanja.

Postupak upisa u institucije visokog obrazovanja

- Poredak kandidata za upis u sve visokoškolske institucije u RH određuje Upisni ured (Nacionalni ispitni centar).
- Prijave za upise se primaju tijekom ožujka tekuće godine. Učenici koji žele studirati prijavljuju se na tri do pet visokoškolskih institucija prema vlastitim preferencijama.
- Poredak kandidata za upis određuje se kompjutorski za svaki studij prema prijavama, a na temelju rezultata ostvarenih na državnoj maturi i prema prosječnom uspjehu tijekom srednjoškolskog obrazovanja.
- Visokoškolske institucije koje provode dodatni razredbeni postupak određuju poredak kandidata na temelju podataka dobivenih od Upisnog ureda i svojih rezultata ispita.

Samovrednovanje škola (www.idi.hr/vrednovanje)

U sklopu prijedloga od 2006. godine planira se i uvođenje samovrednovanja škola ('school self-evaluation') kao trajnog mehanizma za unaprjeđivanja kvalitete škola. Školama se nudi jednostavna metodologija za samoanalizu prema zajedničkim indikatorima kvalitete.

Škola mora iz perspektive učenika, roditelja, nastavnika i stručnih suradnika odgovarati na tri ključna pitanja:

1. **Kakva smo mi škola? (Koliko smo dobri?)**
2. **Kako to znamo? (Čime potkrepljujemo to mišljenje?)**
3. **Što možemo činiti da budemo još bolji?**

Na temelju učenih prednosti, nedostataka, razvojnih potreba i mogućnosti škola određuje prioritetne ciljeve te razvija svoje specifične razvojne planove. Školama se osigurava podrška vanjskih stručnih službi.

Ovim se pristupom potiče autonomija škola i veće preuzimanje odgovornosti za vlastite uspjehe ili neuspjehe.

Rezultati učenika na maturi i svim ostalim oblicima vanjskog vrednovanja služe kao jedna od najvažnijih informacija za samovrednovanje škola.

Pogled u budućnost

Vanjsko vrednovanje postignuća učenika i samovrednovanja škola su dva provjereno učinkovita komplementarna sustava za unaprjeđivanje i osiguravanje kvalitete u obrazovanju.

Uvođenjem ovih dvaju sustava u hrvatsko školstvo značajno će se i trajno podizati razina kvalitete obrazovanja kao i društveni status obrazovanja.

Kvalitetno obrazovanje koje svima pruža podjednake mogućnosti preduvjet je općeg društvenog napretka i boljeg života građana. Unaprjeđivanje kvalitete obrazovanja pokrenut će dinamičnu transformaciju društva u društvo znanja spremno za suradnju i kompeticiju na globalnoj razini.